

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

J. H. Veefkind, Krommenie

Voor kinderen

Een fijn kind (BIJ ZONDAG 14)

Waar denken we aan op het kerstfeest? Aan de geboorte van de Here Jezus, natuurlijk!

Dat is een goed antwoord. Maar er is nog een ander antwoord dat ook goed is. Ik bedoel dit: op het kerstfeest denken we aan onze eigen geboorte, jouw geboorte en mijn geboorte.

Hoe kan dat nou, zeg je. Van m'n eigen geboorte weet ik niets meer af. Daar was ik veel te klein voor. Dat is ook zo: niemand kan zich nog iets herinneren van zijn eigen geboorte. En toch, toch weten we er allemaal iets van. Hoe we dat weten? Van David! David zegt in een psalm: „In ongerechtigheid ben ik geboren, in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen”.

De meeste kinderen weten wel dat een baby negen maanden groeit bij zijn moeder.

Het eind van die negen maanden noemen we: 'geboren'. En het begin van die negen maanden heet: 'ontvangen'. Toen heeft je moeder je gekregen, ontvangen. Toen begon je piepklein te leven bij je moeder.

Nu zegt David in die psalm: in zonde heeft mijn moeder mij ontvangen, in ongerechtigheid ben ik geboren.

Zonde – dat is: dat je dingen doet die de Here God niet goedvindt.

Ongerechtigheid – dat is: dat je dingen doet waar de Here God een hekel aan heeft.

Toen ik zo klein was als een speldeknoopje in de buik van mijn moeder, deed ik de Here al verdriet. En toen ik zo'n lief klein babietje was, maakte ik God al ongelukkig.

Het spreekt vanzelf dat David de schuld niet aan zijn moeder geeft! Zijn lieve moeder, die altijd zo goed voor hem heeft gezorgd!

David zegt ook niet hoe zijn vader en z'n ooms en tantes over hem dachten: die vonden hem een leuk kereltje. Maar David vertelt wat de Here God van hem vond. Hoe klein hij ook was. God zag dat hij vol verkeerde dingen zat.

Als je een grammofoonplaat te vlug afdraait, hoor je dat meteen. Je hoeft niet eerst de hele plaat te draaien, nee, je hoort het meteen aan dat hoge kwaakgeluid. Hij staat op 45 in plaats van op 33 toeren.

Zo hoort en ziet God meteen dat wij zondige mensen zijn.

Daar hoeven wij niet eerst een grote jongen of een volwassen vrouw voor te worden, nee, dat hoort en ziet de Here God meteen aan ons – al zijn we nog zo klein als een speldeknoopje.

Je vader en moeder merkten het pas toen je een beetje groter werd. Je werd boos, je wilde niet eten, je gaf een grote mond...

Maar de Here God merkte het meteen al bij je allereerste begin: ook jij bent een zondig mensje.

Dat deed de Here pijn, daar had Hij verdriet van.

Stel je maar eens voor: elke dag worden er duizenden en duizenden babies geboren. En al die babies stellen Hem teleur, de één na de ander. Nee, ook dit kindje is niet zoals Ik het bedoeld heb. Er mankeert ook aan dit kindje iets.

Inhoud

- 381 Ds J. H. Veefkind,
Een fijn kind
- 382 Drs H. de Jong,
Moeten wij lid worden van het
OJEC? (5-slot)
- 384 F. Kuiper,
Rembrandt en Samuël
- 386 D. W. L. Milo,
Gewenste zorgvuldigheid
- 387 M. de Jonge,
Nood in Zuid-Afrika
- 388 Ds J. Kranenburg,
Pastorale Notities
- 389 Ds J. H. Veefkind,
Een mooi kind
- 390 T. Hoekstra,
Wat zingen wij in de kerk?
- 392 Drs P. J. van Kampen,
Rijkdom wordt Armoede,
Armoede wordt Rijkdom

Iedere ontvingenis doet de Here pijn, elke geboorte doet Hem verdriet.

Je kunt je dat een beetje voorstellen, als je zelf wel eens knutselt of handwerkt en als het telkens weer fout gaat. Telkens probeer je het weer en telkens mislukt het weer. Daar word je boos en verdrietig van.

Zo wordt de Here er boos en verdrietig van, dat het maar niet wil met die mensen. Er komt nu nooit eens een goeie.

Toen besloot God om er iets aan te doen. Dit kon zo niet langer. Daar moest een eind aan komen.

En toen heeft de Here iets moois verzonden. De Here dacht bij zichzelf: Ik wil een mens hebben die goed is. Maar ja, alle mensen zijn slecht. Alleen Ikzelf ben niet slecht. Ik kan alleen maar het goede doen. Weet je wat? Ik maak een mens die op de mensen lijkt en die tegelijkertijd op Mij lijkt!

En zo kwam de Here op het plan om de Here Jezus te maken. Maria mocht zijn moeder zijn en God zelf zou zijn Vader zijn.

Dit was een heel mooi plan, maar ook een heel moeilijk plan.

Ieder mens en ieder kind heeft een vader en een moeder. Ook al leeft je vader of je moeder niet meer, of ook al leven ze ergens anders dan jij, zonder een vader en een moeder was jij er niet geweest. Zo heeft de Here dit nu eenmaal gemaakt.

Maar het plan dat God nú had, kon eigenlijk helemaal niet. God kon toch niet trouwen met een mens?

Daarom heeft God zijn Heilige Geest opdracht gegeven in de buik van Maria een kind te maken, te weven, te borduren – zonder dat er een vader aan te pas kwam.

Kinderen maken, weven, borduren in de schoot van hun moeder, dat doet de Heilige Geest altijd al. Jij en ik zijn ook door de Heilige Geest gemaakt. Alleen, bij jou en mij kwamen er een moeder en een vader aan te pas.

Maar bij de Here Jezus kwam alleen de moeder, Maria, er aan te pas. God was de Vader, en geen mens.

En zo kwam er voor het eerst in heel de lange geschiedenis van de mensheid een levend speldeknopje tot stand bij zijn moeder, waar de Here blij over was, waar Hij echt plezier in had, dat echt op Hem leek.

En voor het eerst in de geschiedenis werd er een jongetje geboren dat gewoon helemaal goed was. Niet alleen de mensen vonden Hem een leuk kereltje, maar ook de Here God vond Hem een fijne knul.

Dat is geen verzinsel van mij, maar dat staat precies zo in de Bijbel: „En Jezus nam toe in wijsheid en grootte en genade bij God en mensen”.

Hartelijk dank!

Langs deze weg wil ik allen hartelijk danken, die in een crisisperiode van mijn leven aan mij intens hebben gedacht. Uit vele delen van het land is enkele weken geleden telefonisch geïnformeerd naar mijn ziekte-situatie terwijl ook zeer vele goede wensen mij per post hebben bereikt. Bovenal heb ik met mijn vrouw en kinderen de gemeenschap der gelovigen ervaren in het feit, dat in heel wat kerken in de erediensten voor ons gebeden is. We zijn samen door deze ervaring enorm verrijkt! We zijn erg dankbaar, dat de HERE in zijn genade mijn leven heeft willen sparen en we verwachten het ook voor de toekomst van onze hemelse Vader, die ons leven leidt!

H. de Jong, Amsterdam

Moeten wij lid worden van het OJEC? (5 – slot)

Het unieke van onze situatie

Hoewel ik eigenlijk wel klaar ben met de behandeling van de in de titel gestelde vraag, wil ik nu nog een soort van nabeschouwing geven. Ik doe dat door aan te knopen bij de kern van de voorgaande artikelen. Wat was die kern? Voor mij is dat deze vraag: welke kant wijst het Oude Testament uit? De kant van het Nieuwe Testament of de kant van de Talmoed? Als Wet en Profeten de gemeenschappelijke bron zijn van jodendom en christendom, zijn Talmoed en Nieuwe Testament dan twee legitieme wegen die men van daar uit kan volgen of dwingt die ene bron tot een keuze? En welke dan wel? Ik geloof dat wij het jodendom het meest eren en dienen als wij het zijn aanspraken op Wet en Profeten serieus en beargumenteerd betwisten. En zelf voel ik mij als christen ook au sérieux genomen, wanneer men mij van joodse zijde zeer kritische vragen stelt over de wijze waarop het Nieuwe Testament met het Oude omgaat. Wat dit laatste betreft denk ik dat wij aan christelijke zijde een periode van kwetsbaarheid binnengaan. Het is niet langer zo dat wij tegenover de joden het gelijk van de macht en de macht van het gelijk hebben. Wij zijn een onttroonde kerk geworden. Ik acht dat in bepaald opzicht winst. Nu kan in het gesprek beter dan ooit de kracht van de argumenten getoetst worden. Beter dan ooit? Maar dat was toch in de begintijd van het konflikt evenzeer het geval? Nee, want toen stond het gesprek onder de druk van de joodse in plaats van de christelijke overmacht. Nu zijn we aan beide kanten minderheid geworden en als zodanig tegen elkaar opgewassen. Dat is het unieke van onze situatie. Het zou jammer zijn als wij deze kans uit vrees voor antisemitisch rumoer voorbij zouden laten gaan. De tijd voor een evenwaardige konfrontatie zou namelijk wel eens kort kunnen zijn, even kort als tussen eb en vloed.

Antisemitisme het gevaar?

Over antisemitisch rumoer gesproken, het kan niet ontkend worden dat er opnieuw voor de joden dreigende geluiden te beluisteren zijn. Maar van de andere kant vind ik dat men overdrijft. Het is net of de pers nu weer een nieuw *hot item* gevonden heeft om de algehele verveling die vooral de wereld van de intellectuelen in haar greep heeft en om steeds sterkere prikkels vraagt, te verdrijven. Het signaleren en alert maken onttaardt duidelijk in paniek-zaaij. Het gaat bij de betreffende verschijnse-

len immers om slechts kleine uitwassen die zeker niet leven op de bodem van onze volksziel en waar de openbare macht stellig en met gemak tegen opgewassen is. Intussen raakt zo de sfeer voor wezenlijk en indringend gesprek steeds meer vertroebeld. En het geschrijf van auteurs als dr Simon Schoon en dr Hans Jansen is daar mede debet aan. Het is mede hun schuld dat alles wat door christenen vanuit het evangelie als serieus bezwaar tegen het joodse geloof wordt ingebracht, wordt afgedaan met de zes miljoen van de holocaust. En het is mede een gevolg van hun boeken dat bij het protesteren tegen het infame stuk van een Fassbinder borden omhoog worden gestoken met het opschrift '2000 jaar antisemitisme is genoeg', – alsof de bestrijding van het joodse geloof door de kerk de geschiedenis door van het zelfde allooi zou zijn als deze ordinaire vuilspuiterij.

Ik pleit voor een geestelijk gesprek. En ik voel me in mijn pleidooi hiervoor gerugsteund door wat de joodse filosoof dr George Steiner (die dezer dagen in Leiden de Huizinga-lezing hield) in een interview van de NRC op 4 december j.l. zegt: „Wanneer een of andere antisemit de kamer binnenkomt en zegt: jullie joden zijn bankiers, bloedzuigers... dan smijt ik hem eruit. Zo'n man is mij te dom. Maar wanneer (... iemand ...) zegt: in de psalmen, in de thora, wordt Christus precies voorspeld, het messianisme wordt aangekondigd, maar dan komt de messias en jullie wijzen hem af. Op dat moment hebben jullie je tot een soort historische zelfmoord veroordeeld en de mensheid meege-sleept in de (die?) gruwelijke geschiedenis, een geschiedenis die theologisch een catastrofe is geworden met Auschwitz als logisch gevolg... Tegen gedachten van dit niveau wil ik argumenten inbrengen”. Ik wil niet zeggen dat ik mijzelf in het afgeschilderde standpunt helemaal herken (in het eerste deel in ieder geval meer dan in het tweede deel), maar dat zoeken naar niveau, ja, dat is precies wat ik bedoel.

Een derde herinnering

Het gesprek moet over de teksten gaan, de teksten van het Oude Testament. En wat ons als christenen betreft, vooral de manier waarop het Nieuwe Testament het Oude hanteert moet in discussie komen. Afgezien van het gesprek met de joden is dat toch al een heet hangijzer. Wie die zich verdiepte in de eigenaardige omgang van het Nieuwe Testament met het Oude, heeft wel niet eens naar zijn hoofd gegrepen. Wat?

Kàn dat? Tot dusver kon het gesprek hierover 'binnenshuis' en in een sfeer van welwillendheid gevoerd worden. We 'namen' het (om zo te zeggen) van de Heilige Geest dat Hij het zo deed en niet anders. Er was immers toch geen alternatief? Maar die betrekkelijk knusse sfeer van christenen onder elkaar (rechtzinnig en vrijzinnig) is vandaag echt bezig open te breken. Er begint nu een koude vrieswind van kritiek te waaien van een kant die wel een alternatief meent te hebben, namelijk het joodse in plaats van het christelijke lezen van het Oude Testament.

Ik wil hier een derde herinnering te berde brengen, naast die van mijn synagogebezoek in Groningen en die van mijn ervaring met *Nes Ammim*. Het was op een bijeenkomst, belegd trouwens door het OJEC als ik me niet vergis, van joodse en christelijke *theologen**) aan de VU, waar het gebruik dat het Nieuwe Testament van het Oude maakt ter sprake kwam. Ik zie hem nog vóór me, die rabbijn, die zich op hoogst emotionele wijze opwond over de manier waarop het Nieuwe Testament zijn boodschap uit Wet en Profeten meent te kunnen 'bewijzen' en waarop het de Schriften in stelling brengt tegen de joodse schriftgeleerdheid uit het begin van onze jaartelling. Wat was hij boos over dat 'geknoei', zoals hij zich uitdrukte. „Zie, de *maagd* zal zwanger worden en een zoon baren...”, bijvoorbeeld.

Toen ik dat hoorde kwamen twee gedachten bij mij op. De eerste was deze: wat zit deze man met duizend draden verbonden aan zijn kollega's van de eerste eeuw! Wat identificeert hij zich met hen! Zou hij dat ook doen als het gaat over het vonnis dat de joodse instanties destijds over onze Here Jezus hebben gevelde? Uit zijn oprechte verontwaardiging kreeg ik het gevoel van wel. Ons wordt tegenwoordig nog wel eens voorgedragen dat het jodendom van toen niet het jodendom van nu is. Dezelfde christenen die met het grootste gemak Auschwitz in de schoenen van de kerk schuiven, protesteren (en procederen zelfs) hartstochtelijk als er een verband gelegd wordt tussen wat de joden toen deden en wat ze nu lijden. „In de week vóór Pasen in 1987 spraken de kerken zich openlijk uit tegen het anti-judaïsme (naar aanleiding van de zaak-Goeree) en benadrukten dat de schuld aan het lijden van Jezus op geen enkele wijze aan het joodse volk verweten mag worden” (Schoon, p. 108). Mag dat niet vanwege de tijdsafstand tussen toen en nu? Beseft men dan niet dat een tijdsafstand van vele eeuwen veel minder

groot kan zijn dan een geestelijke afstand tussen twee werelden (tussen die van de kerk en van Hitler, bijvoorbeeld)? Als ik het religieuze jodendom van nu hoor vind ik het consistent met het jodendom van toen en daaruit maak ik op dat ik ze beide verantwoordelijk mag houden – nee, niet voor het kruis van de Heiland en al het bloederige dat tot die tijd behoort, maar wel voor de afwijzing van Jezus als de messias. Ik wil de synagoge wel graag serieus blijven nemen.

Kwetsbaarheid

Maar er was nog een gevolgtrekking die ik maakte uit de woorden en het optreden van die rabbijn. Het was eigenlijk voor het eerst dat ik besepte hoe kwetsbaar de kerk is in haar beroep (achter het Nieuwe Testament aan) op het Oude Testament. Laat ik een poging doen die kwetsbaarheid zo pijnlijk mogelijk te doen uitkomen. Daarvoor ga ik naar een woord van de Here Jezus zelf. Naar die plaats in het evangelie waar Hij zich op psalm 110 beroept om de joden te laten nadenken over de titel 'Davidszoon' die ook in hun midden aan de messias gegeven werd (zie Matth. 22:41-46). „Hoe kan David door de Geest zijn zoon zijn Heer noemen, als hij toch zegt: De HERE heeft gezegd tot mijn Heer: zet u aan mijn rechterhand totdat Ik uw vijanden onder uw voeten gelegd heb? Indien David hem 'Heer' noemt, hoe kan hij dan zijn zoon zijn?” De kracht van dit argument schijnt uitsluitend hierop te berusten dat het opschrift boven deze psalm volstrekt serieus genomen wordt: 'van David'. David is de spreker van wat volgt. Maar wij, historisch geschoolde mensen van de twintigste eeuw die wij zijn, wij hebben geleerd om althans met de mogelijkheid te rekenen dat deze opschriften boven de psalmen liturgische toevoegingen uit later tijd zijn en dat de psalm oorspronkelijk wellicht op de tong van een tempeldienaar gelegen heeft: „De HERE heeft gesproken tot mijn heer (de koning)...”. Is hierdoor de

hele argumentatie nu krachteloos geworden? Nee, want *inhoudelijk* is het volkomen waar wat de Here zegt. Kijk maar naar andere teksten waarin David zich profetisch uitlaat over de toekomstige zoon op zijn troon. Bijvoorbeeld psalm 72. De koningszoon is daar de wereldregeerder geworden en gaat als zodanig de maten van het menselijke ver te boven en te buiten. Onmiskenbaar is de zoon daar Davids meerdere, zijn Heer. Zeker, maar de *weg* van deze bewijsvoering, via het opschrift en de eerste regel van psalm 110, kunnen wij niet meer zo onbekommerd volgen als ons voorgelacht. Daarin zit iets van een voor goed voorbij tijd. Hetzelfde valt te zeggen van de behandeling die weer een andere psalm, de bekende achtste, in Hebr. 2:5-9 ondergaat. Ook daar moeten we onderscheiden tussen een tijdgebonden methode van redeneren en een resultaat van blijvende geldigheid dat langs andere weg uit dezelfde psalm verkregen kan worden.

En ach, eigenlijk bij zoveel andere teksten is de argumentering voor ons niet direkt mee te maken en bij te vallen en moet er een verhaal bij om haar sprekend te krijgen. Het is dan trouwens wel zo dat we door die zwakte heen bij grote kracht terecht komen en de Here Jezus gelijk moeten geven wanneer Hij zegt dat de Schriften van Hem getuigen (Joh. 5:39). Dat wel.

En nu nog de vraag waarom ik in dit verband met deze kwetsbaarheid kom. Leidt dat niet tot een verzwakking van de christelijke positie? De reden is een eenvoudige. Het kan haast niet anders of we zullen in de nabije toekomst te maken krijgen met scherpe aanvallen van de synagoge of haar christelijke paladijnen op de wijze waarop het Nieuwe Testament zijn getuigenis opbouwt op dat van Wet, Profeten en Psalmen. Om deze aanvallen goed te kunnen weerstaan zullen we eerst door die kwetsbaarheid heen moeten, om zo met des te meer kracht de Christus-der-Schriften aan joden en niet-joden te kunnen verkondigen.

AFVAL

*Wat afvalt van den hoogen God,
Moet vallen.*

*Een zelfde schuld: een zelfde lot
Voor allen.*

*'t Gezin, 't geslacht, het volk, de staat,
De kleinen en de grooten:*

*Verlaten wordt wat God verlaat,
Wat God verstoot, verstooten.*

*Wel hoort men daaglijks stem op stem
Weerklinken:*

*„Geen nood! wij redden 't zonder Hem!”
Maar die het zeggen – zinken.*

Nicolaas Beets

*) Sinds ik het boek van dr Schoon gelezen heb, durf ik het woord 'theologen' ook voor joden te gebruiken; inderdaad is een boek als van Harold Kushner 'Als het kwaad goede mensen treft' een theologische publikatie, p. 103 e.v. De lofzangen op het ondogmatische karakter van de joodse godsdienst die je onder evangelische christenen nog wel eens hoort opklinken, zeggen dan ook meer over de zangers dan over de bezongene.

REMBRANDT EN SAMUËL

DOOR F. KUIJPER, DE BILT

Het is algemeen bekend dat Rembrandt zeer veel bijbelse voorstellingen heeft geschilderd. Maar ook is duidelijk dat onze „grootste“ schilder wel zijn voorkeuren had. Van de 420 werken die door Gerson (1) als echt werden beschouwd hebben er 40 een onderwerp uit het Oude Testament. Daarvan hebben 5 het apocriefe boek Tobias tot onderwerp en maar liefst 16 (naar mijn mening) de boeken Richter en 1 en 2 Samuël. Vooral Simson, Samuël, Saul en David waren voor Rembrandt geliefde figuren. Eli ontbreekt in dit rijtje. Maar is dat wel zo? Bij enkele bezoeken aan het Centraal Museum te Utrecht, waar deze zomer een tentoonstelling van 17e eeuwse Nederlandse schilderijen uit Budapest werd gehouden, werd ik zeer getroffen door de „bijbelse figuur“ (2) uit 1642, het sterfjaar van Saskia. Daarvan staat in de catalogus: „door gebrek aan attributen is een identificatie echter onmogelijk“. Ik geloof echter een vrij aanneemelijke hypothese te kunnen opstellen.

M.i. stelt dit schilderij voor „de blinde Eli op zijn stoel zittend bij de stadspoort van Silo“. Mijn motivering luidt als volgt:

In de beschrijving van dit schilderij wordt steeds van een „interieur“ gesproken, maar dat is niet juist. Het is een tafereel bij avond buiten. Links van de zuil van de (17e eeuwse!) stadspoort zien we op de foto duidelijk de kromming van de achterkant van deze poort. Op het schilderij zelf is deze nauwelijks zichtbaar, omdat de vernis sterk is nagedonkerd. Het hoofd van de man en het stilleven worden op het schilderij ook veel minder fel belicht dan op de foto in de catalogus.

Het onderwerp vinden we in 1 Sam. 4:13-18 (23) (3), Eli, 98 jaar oud, was blind, „zijn ogen stonden star zodat hij niet zien kon“ (vs 15).

Dat de kaars uit is benadrukt dit nog eens. Het is bekend dat Rembrandt door het verschijnsel blindheid zeer gegrepen was. (4) Denk aan de blindmaking van Simson (5) en aan de blinde Tobias (6). Ook Homerus (Gerson 371) was blind. De „foliant op een kussen“, die er haast dreigt af te glijden, is de Heilige Schrift. Rembrandt heeft hiermee willen aangeven, dat men in Eli's tijd Gods geboden nogal „zacht“ opvatte, het er niet zo nauw mee nam. De bijbel dreigt gewoon van de tafel op de grond te vallen.

Tevens is het kussen mogelijk een toespeling op 1 Sam. 2:22, waar staat dat de zonen van Eli „slepen bij de vrouwen die dienst deden bij de ingang van de tent der samenkomst“. De bijbel is dicht. In 1 Sam. 3:1 staat: „het woord des Heren was schaars in die dagen, gezichten waren niet talrijk“. In de catalogus staat, en dat is zeer goed beschreven: „een sfeer van vergankelijkheid omgeeft de nog levende man, maar zijn profetische gestalte wijst tevens op de bestendigheid van de geest“. Inderdaad zal Eli nog maar enkele ogenblikken leven, want (vs. 12): „Een Benjaminiet snelde weg uit de gelederen (van het de nederlaag lijdende Israël) en bereikte nog dezelfde dag Silo!“ Dat zal wel laat geworden zijn, zodat de duisternis die op het schilderij heerst, verklaard is. Eli's geest is nog helder. Als men hem straks de afloop van de veldslag vertelt, weet hij alle jobstijdingen te dragen, zelfs de dood van zijn beide zonen, maar als hij hoort dat ook de ark des Heren in handen van de Filistijnen is gevallen, valt hij achterover, breekt zijn nek en sterft. In zijn sterven is hij het grootst (H. de Jong).

In vs 19 e.v. staat dan dat de vrouw van Pinehas, hoogzwanger, een zoon baart, die nog juist een naam kan geven, en dan ook sterft. „Ikabod“, heet de pasgeborene, wat betekent „de Eer (of de Willibrord-vertaling de Heerlijkheid) is weg“, namelijk de ark. Het lijkt me vrij waarschijnlijk, dat Rembrandt, die zelf juist had meegemaakt, dat Saskia na de geboorte van Titus (1641) ging kwakkelen en stierf (1642), hier emotioneel sterk bij betrokken is geweest. Het jaartal, dat door Gerson 1643, door anderen 1642 gelezen werd, blijkt inderdaad 1642 te zijn.

Als ons schilderij Gerson 222 inderdaad Eli voorstelt, dan ligt het voor de hand eens verder te kijken naar mogelijke andere Eli's. En dan zou ik in overweging willen geven of Gerson 247, oude man met staf, het schitterende doek uit Oeiras bij Lissabon, verzameling Calouste Gulbenkian, daarvoor ook niet in aanmerking zou kunnen komen. Ook deze man zit buiten in het donker bij een stadspoort op zijn stoel, leunend op zijn staf. Zijn ogen staan ook star en zijn hoofddeksel lijkt zeer op dat van 222, alleen, er zit een pluim op. Een dergelijke frivoliteit zou Eli zich zeker niet veroorloofd hebben en mijns inziens is dit dan ook een latere toevoeging. Het zou eens onderzocht kunnen worden.

Met veel meer aarzeling beschouw ik het werk uit de Staatliche Museen te West-Berlijn (Gerson 283), waarvan men heeft geopperd dat het de aarts-vader Jacob zou kunnen voorstellen. Ik zou Eli suggereren. De man is inderdaad „oud en zwaar“. Ik vermoed dat ook hier op de achtergrond een stadspoort is afgebeeld, maar dat is op de foto niet uit te maken. Ik heb het werk nooit gezien.

! Dan nog een opmerking over Gerson 282 uit de verzameling Louis Kaplan te New York, die „Koning David” voorstelt. De man is aan het spelen op een harp met een in het hout uitgesneden kinderkopje. Hij draagt een kroon op het hoofd, en maakt een zeer deemoedige om niet te zeggen boetvaardige indruk. Het kinderkopje zinspeelt naar mijn mening op 2 Sam. 12:14 „de zoon die u is geboren, zal sterven”. Daarom zou ik als onderwerp voor het schilderij willen voorstellen: „De berouwvolle koning David speelt Psalm 51 op zijn harp”.

De „Saul en David” in het Mauritshuis, waar De Jong op blz. 136 op doelt, wordt tegenwoordig niet meer algemeen als authentieke Rembrandt beschouwd. (7) Dat wordt bevestigd door de late datering (ca. 1658). In die tijd schilderde Rembrandt geen onderwerpen meer uit de boeken 1 en 2 Samuël. Het schilderij is er niet minder indrukwekkend om.

Noten

1. H. Gerson. De schilderijen van Rembrandt. Alphen aan den Rijn. 2e druk 1980.
2. Gerson 222.
3. Vgl. H. de Jong. De twee messiasen. Kampen 1978.
4. Rembrandts vader was vermoedelijk zeer slecht ziend.
5. Gerson 76.
6. Gerson 4, 75, 81, 209, 348.
7. Wel door Gary Schwartz: Rembrandt, zijn leven, zijn schilderijen. Alphen aan den Rijn. 2e druk, 1987 (Schwartz 369).

Gewenste zorgvuldigheid

Van diverse zijden werd me duidelijk gemaakt, dat mijn artikelen van de afgelopen maanden niet altijd de gewenste zorgvuldigheid hebben doen blijken. Mag ik daar even op ingaan?

Het artikel „Levensritmiek” van 10 juli gaf aanleiding tot een gedegen verweer van een lezer, die het stuk goed voor 'Panorama' of 'Nieuwe Revue' achtte, maar meende dat zulke „horoscoopachtige suggesties de zaak van 'Opbouw' schade zouden doen”. De redactie, minus de afwezige schrijver, meende de vraag te moeten stellen: „was het wijs, in deze tijd op deze wijze over dit onderwerp te schrijven?”

Het antwoord van de hiermee reeds gevonniste kan moeilijk bevestigend zijn. Wat is wijs? Wat is onwijs? Een schrijver kan nooit met zekerheid tevoren het effect van zijn studies peilen. Soms schiet hij er hopeloos naast. Dan moet hij in de hoek staan.

Het is echter bepaald onjuist, hier aan horoscopie te denken. Zoals duidelijk gemaakt werd gaat het bij onze levensritmiek niet om toevalligheden, laat staan hocuspocus – maar om door de Schepper ons ingeschapen natuurwetten, waarvan het bestaan lang bekend is en welke sedert een halve eeuw in de toegepaste psychologie worden beproefd.

Dat dit onderwerp in onze kringen nog weinig of geen aandacht heeft gekregen, hoeft geen bezwaar te zijn; integendeel: het lijkt ons weinig waardevol, alleen dingen te publiceren die onze lezers al kennen en waarmee ze het al eens zijn. En dat hier een min of meer wetenschappelijk steuntje werd gegeven tegen onnodige moedeloosheid, of een waarschuwing tegen zelfoverschatting, kan toch moeilijk afbraak van het gereformeerde leven heten. Dachten wij.

Een zuster van onze leeftijd zei spontaan: hè, wat een naar artikel schreef je deze keer. Haar volwassen zoon echter meende: een interessante studie en ik heb het al per computer nagerekend.

—o—

„Wondergenezingen” van 19-6-87 trok ook aandacht van weerszijden. Een broeder vroeg zich af: „waar moet dat heen?” – „zinkt Europa terug in het heidendom van bijgeloof?” En stelt de totale redactie verantwoordelijk, met voorbijgaan van de schrijver.

Een zeer oude broeder raadpleegde Kuiper en citeerde: „het is niet te loochenen, dat er inderdaad genezingen hebben plaatsgevonden” – maar – „ik aarzel niet dit alles toe te schrijven aan de macht van de satan”. Hij vervolgt op persoonlijke titel: „in uw stukjes gaat het om Maria en nog eens Maria” – „van haar grote Zoon is geen sprake”.

Nu is inderdaad Maria herhaaldelijk genoemd, bij Lourdes, bij Fatima zowel als bij Medjugorje; nooit om het fenomeen Maria te belichten – maar om haar „boodschappen” van bekering, van rechtvaardigheid en het komend oordeel door te geven. Precies de boodschap, die Paulus aan Felix overbracht. Waarbij niet uit eigen ervaring, maar uit algemeen bekende encyclopaedieën is geciteerd. Het woord „verschijningen” werd soms tussen aanhalingstekens geplaatst, soms werd „verscheen” of „zou zijn verschenen” geschreven.

Dat leek ons namelijk zorgvuldig: te doen blijken dat uit bronnen was geput en geen getuigen gehoord. Overigens kan tegen het verschijnen (in de droom,

in visioen, in hallucinatie) van gestorvenen moeilijk iets worden ingebracht, lijkt het ons; wanneer we lezen van Mozes en Elia, die aan onze Heiland en drie discipelen verschenen; of van Samuel, die aan Saul en/of zijn tovenares zou zijn verschenen. We moeten dan maar bedenken, dat onze God een God van levenden, niet van doden, is.

Stellig is veel meer aandacht gevraagd, voor Gods wondere genezingen, dan voor de persoon van Maria. Een zuster schreef dan ook: „... eens ontdekken dat inderdaad Gods genade zo groot is, dat Hij uit pure ontferming en genade helpt, *geneest*, die Hem om hulp aanroepen”. – „Hij is de Souverein die geneest via Fatima of hoe Hij ook maar wil – daarover hebben wij vanzelfsprekend toch niets in te brengen? Wie zijn wij? Hand op de mond, zei Job”.

Een lieve oude zuster was eveneens tevreden met het voornoemde artikel. Ze schreef: „de door Christus vrijgemaakten zullen waarlijk vrij zijn. Als de ogen steeds meer open gaan, wat komt er dan een ruimte. Wat wordt alle krampachtigheid verbroken. Ach, misschien kan dan onze God en Vader, onze Heiland en Heer, zich nog over Zijn kinderen verheugen.”

De redactie, overigens bij afwezigheid van de schrijver zelf, begreep niet dat tegen dit artikel, gezien de afsluiting, kritiek was aangetekend. Sindsdien

KERSTFEEST

*Weer dennegroen en lichtjes in de stad,
en luide kerstmuziek in alle winkelstraten,
stemmen van mensen, die luidruchtig praten
óver de klank heen van „De Heil'ge Stad”.*

*En ieder rept zich langs de ander voort
en ziet alleen zichzelf en zijn belangen,
en is geconcentreerd op het ontvangen:
het kerstfeest werd tot in het hart doorboord.*

*Van alle kanten klinkt het „Stille Nacht”,
maar niemand hoort daarin nog eng'len zingen:
wij zijn te zeer vervuld van aardse dingen,
God komt te laat – Hij wordt niet meer verwacht.*

*Of toch? Zijn er nog ogen voor Zijn licht?
Nog oren die Zijn woorden willen horen?
Heeft God om ons niet alle hoop verloren?
Of gooien wij de deuren voor Hem dicht?*

*Kom tot ons, Heer, en neem ons bij de hand;
Uw krib lijkt verder weg dan ooit tevoren,
wij zijn de weg naar Bethlehem verloren,
steek Zelf Uw ster aan in dit donker land!*

Nel Benschop
(uit: Licht onder de horizon)

hebt u een brede uitzending over Medjugorje voor de Nederlandse televisie kunnen zien. Geen hocuspocus, geen Mariaverering.

—o—

Een derde artikel dat schrijvers opriep, was „Terugkomst” van 28-8. Vooral ten aanzien van belastingontduiking, resp. -ontwijking, vond men dat de schrijver te ver was gegaan. Serieus werd gevraagd of we soms zelf belasting ontdoken? Antwoord: nee, maar indien wel dan zouden we dat zeker niet in 'Opbouw' publiceren.

Nu willen we vooropstellen, dat bedoelde dame wel een sterk-progressief belastingtarief ontweek, maar niets ontdook, laat staan iets illegaals deed. Dat doen o.i. ook anderen niet, die in grote, getale ons land verlieten, met hebben en houden; ze spelen dan ook in de Kamer-discussies een geduchte rol.

De inzet van dit artikel was echter niet: wat denkt u van mensen, die geld besparen door te emigreren? — maar: wat is het Nederlanderschap vandaag waard? Tot voor kort was de wet zo, dat iemand zijn Nederlanderschap automatisch verloor, door tien jaar buiten Nederland te verblijven. Vlak voor onze repatriëring pas stelde de Nederlandse Ambassade te Londen ons op de hoogte van de recente wetswijziging. Niettemin: wij kozen voor het Nederlanderschap.

Het importeren van een Britse auto, honden, vuurwapens en (toegestane)

dranken is niet vermeld om iemand te bezeren — maar om te tonen dat zelfs in ons land de ambtenarij niet alles in de hand heeft, ondanks gesloten hekken. Overigens waren deze importen alle legaal of gelegaliseerd.

Over de ontmoeting met het vaderland zijn evenveel positieve als negatieve ervaringen gemeld — dachten wij — zodat men hier geen onplezierige stoffen uit moet puren. Wel wil de schrijver zonder voorbehoud verklaren, dat hij dit artikel minder onbevangen zou hebben geschreven, wanneer hij zich ook maar enigermate had kunnen voorstellen dat hij een lezer kon bezeren. Maar wie alleen goede dingen van (kerkelijk) Nederland wil lezen... Wij dachten een bloemlezing van gemengde gevoelens aan te dragen; had u beter verwacht?

Tenslotte. De schrijver had het natuurlijk niet voor honderd procent aan het rechte eind. Welke menselijke schrijver heeft dat eigenlijk wel? En soms worden er meer fouten gemaakt — in denken, schrijven en schrijfstijl — dan een andere keer. Zo iets overkwam zelfs Abraham Kuiper. Want wat vandaag te zeggen van zijn geciteerde enormiteit: dat het de Satan zou zijn die onze wonderlijke genezingen veroorzaakt?

Nogmaals wil ik zeggen dat deze zomer enkele ongelukkige termen aan mijn pen zijn ontsnapt. Hoewel ons doel — nadenken en niet herkauwen — ermee bereikt is, zal ik zorgvuldiger mijn woorden moeten wegen.

Medewerkers

Dit te weten mag ons niet genoeg zijn. We zijn *betrokken* bij die strijd. Want het gaat om onze Heer Jezus en Zijn rijk. Het gaat om door ons uitgezonden broeders, medewerkers van onze Heer. Hij heeft duidelijk opdracht gegeven „Ga heen, maakt alle volken tot Mijn getuigen” en schakelt daarbij Zijn gemeenten in (Hand. 13).

Wij zegden bij hun uitzending deze broeders toe: levensonderhoud, steun, duidelijk ook ons gebed, in onze gezinnen, in de gemeentelijke samenkomsten. Om dat reëel te doen zijn, is het nodig te weten wat ze behoeven. In het algemeen: levenskracht, beveiliging op hun wegen, inzicht en wijsheid om te midden van de vreemde volken te leven en te werken. Maar ook in het bijzonder: wat ze elke dag nodig hebben en dat is nu dit en dan dat.

Vandaag nodig

Eén zaak springt thans duidelijk als uiterst belangrijk naar voren en dat is de continuïteit in de bezetting van de zendelingsplaatsen. Eén van de zes ziet namelijk zijn emeritaat in zicht komen (ds. J. Vonkeman), een tweede is bijna aan het eind van de met hem overeengekomen termijn (ds. P. Busstra), een derde is geruime tijd ziek geweest (ds. R. Keesenberg) en kan zijn werk nog niet naar zijn eigen begeerte volledig aan, zodat de collega's moeten bijspringen en daardoor ongemeen zwaar belast zijn. Tijdige vervanging van aanwezige krachten is dus bijzonder actueel. En dat vergt veel tijd. Alleen daardoor kan ook de opleiding van de evangelisten effect sorteren.

Zij die bij deze zaken direct betrokken zijn ervaren de hier geschetste situatie als gevaarlijk labiel. Als *nood*, waarin dat zendingswerk verkeert.

Opleiding van evangelisten

Deze geschiedt 'in service', d.w.z. de evangelisten hebben een taak in prediking, catechese, huisbezoek en jeugdwerk en zij moeten enkele dagen per week studeren volgens een schema, dat hen in staat zal stellen om na een periode van rond vier jaar door de classis van de zwarte Dopperkerken geëxamineerd te worden, opdat zo de weg naar het predikant-zijn openkomt. Het is een zware en verantwoordelijke taak voor onze zendelingen deze studerende te begeleiden. Zij zijn meer dan enkel docenten, ze zijn hun leidlieden, hun vaders.

Dat alles is het andere Zuid-Afrika: werk, bescheiden in omvang, werk dat de pers niet haalt. Maar werk in en voor het Koninkrijk van onze God. Werk dat deel is van de roeping, die Hij tot alle volken doet uitgaan.

Paulus, geroepen apostel, gezondene — met de gemeenten die hem uitzonden en aan wie hij ook verantwoording aflegde van zijn werk. Maar van wie hij ook kon vragen met hem te worstelen in de ge-

M. de Jonge, Voorburg

Nood in Zuid-Afrika

Stakingen, rellen, discriminatie, harde acties, boycot, noodtoestand — de media lichten ons daarover uitvoerig in. Wanneer we er aan dat daar zoveel geweld is? Er gebeurt echter in Zuid-Afrika méér en berichten daarover zijn zeldzamer. Wanneer we daar soms óók aan?

Gaat dan heen

In enkele delen van de provincie Natal — in het Oosten van dat grote land Zuid-Afrika — zijn dagelijks broeders op pad met Gods boodschap van heil voor de daar wonende Zulu- en Basuthustammen. Dat gebeurt nu al meer dan 25 jaar door zendelingen, aan onze kerken verbonden. De HERE zegent hun werk duidelijk. Er zijn vele kleine gemeenten ontstaan. Onder deze van huis uit heidense volken is en wordt zó het licht van het Evangelie gebracht. Geweldloos — maar is het niet geweldig? Je kunt je erover verwonderen dat de HERE ook onder deze volken predikers van Zijn

genade zond en velen tot Zich riep om Zijn Naam te belijden.

Deze zendelingen, zes in getal, hebben inmiddels helpers gekregen (evangelisten), mannen uit die volken, bekwaam geacht en gebleken de boodschap van verlossing aan hun volksgenoten te brengen. Verlossing, ja want die volken worden gebonden gehouden: heidenom, tradities, geloof in de macht van vooroudergeesten, hebben en houden miljoenen in hun greep.

De leugen houdt hen gevangen — de Waarheid wil hen vrijmaken. Zo is daar de strijd tussen licht en duisternis.

beden opdat hij zijn taak goed zou kunnen volbrengen (Rom. 15:30).

Wie hoort hier een roeping?

Direct geroepen te worden tot het apostelambt, zoals dat bij Paulus geschiedde, komt niet meer voor. Maar dat wil niet zeggen dat er geen 'roepingen' meer zijn. De taak, die we als Nederlanders Geretormeerde kerken op ons genomen hebben, het zendingswerk in Natal, is duidelijk. Het instandhouden van de personele bezetting daarvoor is nodig. Leeft er dan in ons midden niet de klemmende vraag, die afkomt op een aantal studenten en jonge-predikanten; zou dat een taak voor mij kunnen zijn? Ligt daar een roeping voor mij? Zeg niet te vlug 'nee'. Wie mag aan de kant blijven staan als er nood is?

De politieke situatie laat nog toe dat de verkondiging van het Evangelie voortgaat. In Natal is het rustig en het werk wordt (nog) niet door revolutionaire krachten verstoord. En stel dat de politieke ontwikkelingen in de toekomst met zich zouden brengen dat Europeanen vertrekken moeten, zijn er dan goed opgeleide voorgangers uit het eigen volk voor de gemeenten beschikbaar? Het is duidelijk onze verantwoordelijkheid deze broeders voor die taak te vormen.

We bidden dat de HERE arbeiders in Zijn oogst uitstote; we geven onze bijdrage voor het financieren van het zendingswerk; nu moeten en mogen we Hem de nood van de bezetting van de zendingsposten voorleggen en mee helpen omzien naar broeders, die deze posten zouden willen en kunnen be-

Opbouw rondom de feestdagen

In verband met de komende feestdagen verschijnt het laatste (dubbele) nummer van de lopende jaargang op 18 december.

Het eerste nummer van de 32-ste jaargang zal verschijnen op 8 januari 1988.

Medewerkers, abonnee's en lezers bedanken wij voor de ondervonden steun aan ons blad.

Voor het komende jaar rekenen wij weer op u!

Bestuur en redactie wensen u goede feestdagen en een gezegend 1988 toe.

Bestuur en redactie van Opbouw

mannen. We geloven toch nog in Hem, die een krachtig gebed van Zijn kinderen hoort?

De vier zendende kerken in Nederland kunnen die taak van voorzien in lege plaatsen niet in-hun-eentje aan. Help hen daarbij.

De HERE geve in onze gemeenten open ogen om te zien wat we voor Hem op dit terrein mogen doen en open oren om Zijn roepstem te horen.

Bovenal brandende harten om in de wereld Zijn boodschap van heil te (helpen) brengen.

diep in de kerstnacht een beetje verwijtend tegen de ruggen van mijn boeken aan zitten kijken omdat ze mij zo weinig wisten te vertellen dat nieuw voor mij was.

En dan te bedenken dat wij tenminste Lucas 2 nog hebben! Als Lucas zijn evangelie heeft geschreven omstreeks het jaar 70, heeft de kerk het de eerste veertig jaar ook nog zonder stal en herberg en kribbe en herders en engelenzang en kudde moeten stellen.

Maar ook met Lucas 2 er bij moeten we eerlijk zeggen dat het kerstfeest van nu weinig wortels in de bijbel heeft.

Is het heidens? Ik denk dat we eerder moeten zeggen dat het ketters is al bevat het heidense elementen.

Ga ik nu het kerstfeest te lijf? Ik bedank daarvoor. De macht van dit feest is zo groot dat het vechten tegen de bierkaai zou zijn. Ik denk ook dat afschaffing niet geoorloofd is omdat geen buitenkerkelijke daar iets van zou begrijpen en ons ook niet de kans zou geven, dat uit te leggen.

Wat ik dan doe?

Ik zal dit jaar geen kerstpreek maken en dat toch weer een beetje missen. Maar ik ga D.V. wel naar de kerk, blij dat onder ons met kerstmis de zangers de ruimte krijgen en de kinderen en de organisten en de fluitistes en ALS onze dominee nog ruimte krijgt voor een preek van een kwartiertje (het zal wel dringen worden voor hem), dan zal ik niets nieuws verwachten en toch weer de oren spitsen om het nog eens te horen dat oude verhaal dat altijd nieuw blijft.

J. Kranenburg, Rolde

Pastorale Notities

Kerstfeest – meer voor dichters dan voor schriftgeleerden

Volgens de kalender moet dit het kerstnummer van Opbouw worden. Ik ben benieuwd wat we er dit jaar aan doen. De strijdkreet lag gisteren al in de bus. Deed wat pijn aan de ogen, maar aan geestdrift voor kerst ontbreekt het bij het Leger niet. Ik heb er de overeenkomende nummers van de twee laatste jaargangen van Opbouw eens op nageslagen. Net wat ik dacht: wij zochten het meer in de diepte dan in de breedte, meer in de kwaliteit dan in de kwantiteit en let u eens op hoe in de aangesneden onderwerpen het

kerstfeest voor de goede verstaander onder kritiek wordt gesteld!

Een beetje tussen de regels door, maar toch! Dit was de oogst: W. Janse over het komen van de Heiland, niet in Bethlehem, maar op de wolken; H. de Jong over „de hele Christus” met daarbij een typografisch kunstwerkje: een stukje uit Lucas 2 met de letters gegroepeerd in de vorm van een kruis (nee, natuurlijk geen ster!); een kerstpreek van Leo de grote uit de vijfde eeuw; en natuurlijk wist D. W. L. Milo wel wat over kerst te vertellen, evenals G. v. d. Brink in zijn Pastorale Notitie.

En dan voorts: negen gedichten! Nou? Wat staat er boven dit stukje? Kerstmis meer voor dichters dan voor schriftgeleerden.

Hebt u er wel eens op gelet dat het in de bijbel rondom de geboorte van de Heiland ook zo gaat? Er wordt dan meer gezongen dan gepreikt: Maria, Zacharias, de engelen, Simeon; zij allen zongen het hoogste lied. In veel pastorieën hebben de schriftgeleerden het in de dagen voor kerst benauwd. Ik heb wel eens tot

Voor kinderen

Een mooi kind (BIJ ZONDAG 14)

Op het kerstfeest denken we eraan dat het Kind waar God plezier aan beleefde, geboren is.

Heb je er wel eens aan gedacht, dat God laat merken dat Hij blij is? Hij is echt een gelukkige Vader!

Als je vader bent geworden, dan ben je zó gelukkig! Dan wil je het wel uitschreeuwen op straat: ik heb een kind! In ieder geval stuur je kaartjes aan vrienden en familieleden, waarop staat: we hebben een kind, het heet zus en zo, en we zijn ontzettend blij!

Nu, precies zo doet God in de kerstnacht. Hij stuurt een engel naar de herders en die verkondigt grote blijdschap. Hij leest om zo te zeggen het geboortekaartje van de Here Jezus voor, met naam en toenaam erbij. En God stuurt al zijn engelen naar de aarde om een vrolijk lied op te zeggen: „Ere zij God in de hoge en vrede op aarde bij mensen des welbehagens”.

Heb je er trouwens ook wel eens op gelet, dat die engelen helemaal niet in de lucht zweven – zoals wij zovaak denken en zoals het ook zovaak op plaatjes getekend staat?

Nee, er staat in de Bijbel: „En plotse-ling was er bij de engel een grote hemelse legermacht die God loofde”. Die engelen waren bij de engel. En die engel was bij de herders. Dus was dat hele engelenleger ook bij de herders. Ze stonden met beide benen op de grond in de velden van Bethlehem.

Wat liet God merken hoe blij Hij was! Hij was een gelukkige Vader! Ik heb een Zoon, Ik heb een Zoon! riep Hij uit.

En wat meer is: jullie, mensen, hebben een Heiland, een Redder, een Verlosser!

Want daar ging het hele plannetje van God nu om. Dat mensen gered zouden worden. Dat wij, jij en ik, gelukkig zouden worden.

We geloven dat Jezus „onze Midde-laar is, en met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt”.

Daar moet je eens goed over nadenken! Want dit is ongelooflijk! Dit is om te dansen en te springen!

Jij en ik zijn in negen maanden bij onze moeder gegroeid.

En van het begin tot het eind van die negen maanden had de Here al verdriet van ons.

Ook Jezus is in negen maanden bij zijn moeder gegroeid. En van het begin tot het einde van die negen maanden had de Here alleen maar plezier van Hem.

En wat doet de Here nu? Nu bedekt Hij die lelijke negen maanden van ons met die mooie negen maanden van de Here Jezus.

Net zoals je moeder doet als het behang lelijk is geworden. Dan bedekt ze dat lelijke behang met mooi nieuw behang. En de burens zeggen: Tsjonge, wat is die kamer opgeknapt, zeg!

Net zoals je vader doet als er roest-plekken op jullie auto zitten. Die schuurt en plamuurt hij en die spuit hij over met lak. En je zegt: Nou is onze auto weer als nieuw!

Zo plakt en verft God ons verkeerde begin over met het goede begin van Jezus. Tsjonge, wat knap je daar van op, zeg! We zien er weer als nieuw uit!

Heb je wel eens een hoop afval gezien of kom je wel eens langs een auto-kerkhof? Lelijk, hè? En smerig, hè? Heb je ze ook wel eens gezien, als het gesneeuwd had? Mooi, hè?

De sneeuw bedekt de lelijkheid en maakt haar mooi. Dáárvoor is de Here Jezus in de kerstnacht geboren. Dáárvoor is Hij negen maanden eerder in de schoot van zijn moeder ontvangen.

Om ons lelijke, begin, onze valse start, in te sneeuwen. Te bedekken – ja, niet maar voor de mensen, maar voor de Here God.

Als God nu naar ons kijkt, dan denkt Hij niet meer: wat lelijk, hè? Maar dan denkt Hij: wat mooi, hè? Je kunt wel zien dat de Here Jezus daar is geweest!

De Here Jezus heeft het begin van jouw en mijn leven over gedaan, en daarom is God niet meer boos en verdrietig om ons. Integendeel, Hij is blij met ons!

Hij is net zo blij met ons als met de Here Jezus!

Snap je nu, dat niet alleen moeder Maria een loflied zong: „Mijn ziel maakt groot de Here, en mijn geest heeft zich verblijd over God, mijn Heiland”?

En dat niet alleen God de Vader een loflied liet zingen door de engelen: „Ere zij God in de hoge”?

Maar dat ook de herders een loflied zongen in de kerstnacht: zij keerden terug, God lovende en prijzende om alles wat zij hadden gehoord en gezien, gelijk het hun gezegd was.

Snap je nu, dat wij op het kerstfeest niet alleen over vroeger zingen, maar ook over vandaag: „Eer zij God in onze dagen”?

Als ik dit schrijf, weet ik niet of het een witte kerst wordt dit jaar. Ik vind het altijd fijn als het gesneeuwd heeft met kerst en ik vind het jammer als het niet sneeuwt. Want het staat zo mooi als alles wit is buiten.

Maar dan denk ik maar: in de velden van Bethlehem had het ook niet gesneeuwd. Letterlijk tenminste.

Maar bij-wijze-van-spreken had het er wel gesneeuwd. En bij-wijze-van-spreken sneeuwt het ook bij ons.

Op het kerstfeest kun je niet meer zien hoe lelijk we waren. Zelfs God ziet niet meer hoe lelijk we waren!

God kijkt naar de Here Jezus en Hij kijkt naar jou en mij – en Hij zegt: wat ben Ik toch blij met mijn kinderen!

Ergens in de Bijbel staat: „Al waren uw zonden rood als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw”.

Sneeuw wit!

Een prachtig kerstplaatje!

HET LIED VAN DE MENSENZOON

Naar Filip enzen 2:5-11

1. *Wij zingen, Vader, U ter eer,
van Christus Jezus, onze Heer.
Hij werd een dienstknecht, arm als wij:
dat zijn gezindheid in ons zij.*
2. *Hij heeft wat Hij bij U bezat
niet boven alles liefgehad,
maar zich van majesteit ontdaan:
Hij deed het kleed van slaven aan.*
3. *Hij werd een mens, in needrigheid,
en, levend uit gehoorzaamheid,
heeft Hij zich aan U toevertrouwd:
tot in de hof, tot aan het hout.*
4. *Daarom heeft God zijn knecht die leed
met alle macht en eer bekleed:
zijn hoge naam, die Here luidt,
gaat boven alle namen uit.*
5. *Dat God zijn offer heeft aanvaard
wordt in het einde openbaar,
als elke tong van Hem getuigt
en elke knie voor Hem zich buigt,*
6. *als alle vlees de Vader roemt
en Jezus Christus Here noemt.
Leer ons de weg die Christus ging:
de weg van zelfverloochening.*

Joop Klein

Melodie: Nun jauchzt

dem Herren,

alle Welt (Liedboek 101)

T. Hoekstra, Zwolle

Wat zingen wij in de kerk?

Elke keer als er een lied of gedicht ter publikatie in Opbouw wordt aangeboden, zit ik met de vraag: Welke maatstaven moeten we aanleggen? Is de inhoud het voornaamste? Of is de vormgeving minstens zo belangrijk? En ik denk ook wel eens: de schrijver heeft zijn best gedaan, is het niet erg sneu als we zijn werk niet opnemen? Ik moet eerlijk bekennen dat ik vaak het goede antwoord niet weet. En wat zingen we in de kerk? Hoe beoordelen we berijmingen van psalmen of andere Bijbelgedeelten? Om u iets te laten proeven van de moeilijkheden ga ik vandaag uit van een lied dat hierboven is afgedrukt en dat ons is toegezonden door de schrijver J. Klein. Het is een bijdrage voor de Proefbundel Berijmde Schriftgedeelten voor de Chr. Geref. Kerken, vandaar ook de vraag: wat zingen we in de kerk?

Het lied heeft betrekking op Filippenzen 2:5-11. Laten we de Bijbel er maar naast leggen. Nummer 97 van het Liedboek (door Barnard) hoort bij hetzelfde Bijbelgedeelte en bij vergelijking valt op dat Klein veel nauwer aansluit bij de Bijbeltekst dan Barnard. Dat is een belangrijk pluspunt. Maar ook Klein heeft

zich bepaalde vrijheden veroorloofd. Paulus richt zich tot de gemeente, maar in dit lied neemt de gemeente zijn woorden over. Wat bij Paulus een vermaning, een aansporing is, wordt nu een gebed. Ik heb daar geen enkel bezwaar tegen, in tegendeel, ik noem het alleen volledigheidshalve. Het woord 'roof' uit Fil. 2:6 is in dit lied zó verwerkt dat daardoor de betekenis duidelijker wordt, zie ook de vertaling in Groot Nieuws. Wel heb ik bezwaar tegen de invoeging van „in het einde” (strofe 5) want zó heeft Paulus het niet gezegd en ik denk dat het ook niet zo bedoeld is: de erkenning dat Jezus Heer is, het getuigen van Hem, dat moet nu al gebeuren, dat kan niet wachten tot het einde.

Dan nu iets over de vormgeving. Is dit lied goed te zingen, past het bij de melodie? Iemand wees me erop dat de vijfde noot van de eerste regel een verhoging is en dat daardoor lettergrepen beklemtoond worden waar het niet past. Dat is natuurlijk niet mooi, maar het komt wel meer bij liederen en psalmen voor.

De woordkeus is beslist niet geslaagd; er zit iets tweeslachtigs, iets tegenstrijdigs in. Aan de ene kant is er het streven naar eenvoud en naar eigentijds taalgebruik. De eerste drie regels doen fris aan, ze zijn simpel, het tegendeel van hoogdravend. Bij het woordje 'deed' in strofe 2 klinkt zelfs een wat kinderlijke toon door. Maar aan de andere kant is er een zekere strakheid, doet het lied stijf aan; dat komt vooral door het gebruik van verouderde woorden. Ik noem de aanvoegende wijs 'zij' in strofe

Kolofon

Redactie:

Drs H. Algra
T. Hoekstra
Drs H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds K. Muller
Ds E. R. Postma
M. J. F van der Wal

Adres van de redactie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadm.:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Tel.
03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min.
f25,- contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling):
f52,- per jaar of f28,- per half jaar. Voor
studenten f42,- per jaar. Buitenland f74,-
per jaar of f99,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct. per mm. Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist. Tel. 03404-22452. Post-
bus 244, 3700 AE Zeist.

1 die de gedachte aan rijm dwang oproept. Zie ook 'luidt' en 'getuigt'. En waarom niet 'iedereen' in plaats van 'elke tong'? Hoort „alle vlees” zo langzamerhand niet tot de Tale Kanaäns die in een eigentijds lied niet meer past? „Zijn knecht die leed” is maar een zwakke weerklank van „de lijdende knecht des Heren”.

Na de derde strofe komt er ineens een overgang: eerst wordt gesproken tot God, daarna over God. Dat werkt storend, het verbreekt de gedachtengang en bovendien sluit het gebed aan het slot nu niet aan bij wat eraan voorafgaat. Die overgang is ook helemaal niet nodig, zonder veel moeite kan het spreken tot God worden voortgezet door het invullen van U.

Een goede berijming maken lijkt me een ontzaglijke toer. Ik zou het niet kunnen, geloof ik. Toch meen ik dat bij het kiezen van liederen voor de gemeentezang naar meer kwaliteit gezocht moet worden dan in dit lied aanwezig is. Het is te stijf, te strak, nergens zit eens een aardige verrassende vondst. De woordkeus is uitgesproken zwak. Daar staat tegenover dat de Bijbeltekst gevolgd is op een manier die waardering verdient.

Rijkdom wordt Armoede, Armoede wordt Rijkdom

*Zolang wij, wandelend in het geloof nog verre van Hem zijn,
zolang wij nog hongeren en dorsten naar de gerechtigheid
en met onuitsprekelijke begeerte verlangen
naar de schoonheid van de gestalte van God,
moeten wij intussen met toewijding en toeleeg
de geboortedag vieren van zijn slavengestalte.
Wij kunnen nog niet schouwen,
hoe Hij vóór de morgenster uit de Vader geboren wordt,
maar laten wij vieren,
hoe Hij in het nachtelijk uur geboren is uit de Maagd.*

Augustinus, 194e Preek, over Kerst

Kerstfeest het feest van de hele Christenheid. Waar data van Pasen en Pinksteren bij Christenen in Oost en West verschillen, is (op een kleine uitzondering na) de overgrote meerderheid der

gelovigen vereend in de datum van het Feest van de Geboorte. In dit artikel een tweetal "stemmen" beide van lang geleden. Wat stemmen van gelovigen die in voorbijgegangene eeu-

wen hebben geprobeerd iets te verwoorden van het Geheimenis, dat God mens werd. Een heel persoonlijke keuze, van twee gedeelten die mij hebben aangesproken.

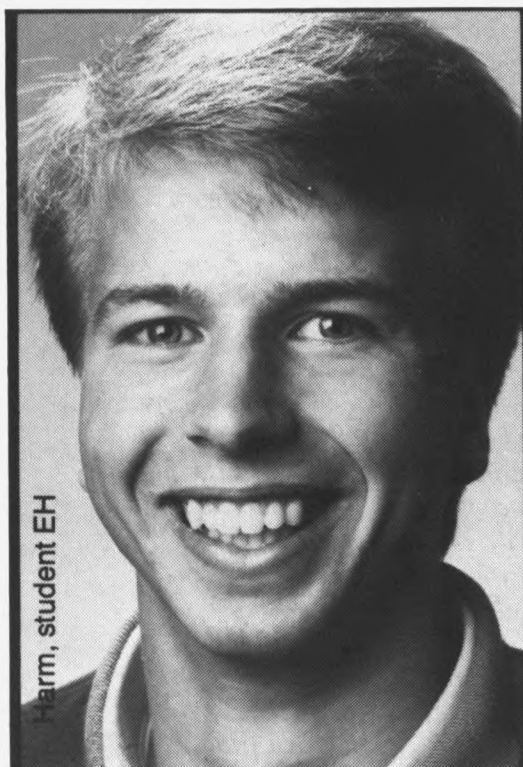
Athanasius

Stem één is die van de kerkvader Athanasius, die leefde in de vierde eeuw. Hij is de grote voorvechter van de Rechte Leer tegenover de ketterij der Arianen, die Christus vooral als een *geadopteerde Zoon* van God zagen, als iemand die niet gelijkelijk als de Vader vanaf alle eeuwigheid was. In zijn nog alleszins lezenswaardige „*Van de Vleeswording des Woords*” (2) zegt de Kerkvader onder andere dit: „Wanneer een voornaam koning in een grote stad komt en zijn intrek neemt in een van haar huizen, ziet die stad dat als een eer. Geen vijand of rover trekt meer tegen haar op om haar te verwoesten. Ieder acht haar, omdat de koning in een van haar huizen woont. Zo is het ook met de koning van het heelal.

Want toen Hij in onze streken was gekomen en zijn intrek nam in een lichaam gelijk aan het onze, zijn alle plannen van de vijanden tegen de mensen te niet gedaan en ook het verderf door de dood, die sinds lange tijd geweld over hen uitoefende. Het menselijke geslacht zou ten onder zijn gegaan, als niet Gods Zoon, de Heer van het heelal en de Redder, was gekomen om een einde (aan deze heerschappij) te maken... Hij verdelgde door het offer van zijn eigen lichaam de dood die hun deel was geworden.” (9:3; 10:1) „Daarom is het Woord van God Zelf gekomen, want alleen Hij, het Beeld van de Vader, kon de mensen weer de mogelijkheid terug geven te zijn volgens het beeld van de Vader” (13,7) „Want Hij was niet opgesloten in het lichaam, Hij was niet in het lichaam zonder tegelijkertijd elders te zijn. Hij gaf geen kracht tot bewegen aan zijn lichaam terwijl Hij aan het heelal zijn kracht en voorzienigheid ontnam. Maar het meest verwonderlijke van alles is: als Woord werd Hij niet omvat door enig wezen, maar Hij omvatte alles... Hij omvat het heelal, maar wordt Zelf niet omvat door het heelal.” (17,1)

„Wanneer dus de theologen zeggen dat Hij at en dronk en werd gebaard, onthoud dan dat het lichaam als zodanig werd gebaard en gevoed met passend voedsel, maar dat Hij, het goddelijk Woord verenigd met het lichaam, de gehele kosmos bestuurde..... Toch gaat het over Hem, want het lichaam dat at, werd gebaard en leed was niet het lichaam van iemand anders, maar dat van de Heer. En omdat Hij mens werd, paste het zo over Hem te spreken als men over een mens spreekt om aan te tonen dat Hij een waarachtig lichaam had en geen schijnlichaam.” (18,1)

Het is boeiend zo'n worsteling te lezen, hoe iemand het Woord wil nazeggen op een wijze die aan onze verwondering

Harm, student EH

'Goede voorbereiding van je studie begint bij de EH'

Het EH-Basisjaar, net iets voor jou. Voor een christen is het doorgaans moeilijk tijdens verdere studie staande te blijven. Daarom kan een jaartje bezinning op vakken als theologie, filosofie, en psychologie geen kwaad. Daarnaast zijn er ook praktische vakken, zoals typen, schrijven, spreek- en studievaardigheid. Vraag een studiegids aan!

"Het basisjaar is echt een studie waar je op terug kunt vallen."

Stuur mij vrijblijvend
informatie over het EH-Basisjaar

(postzegel is niet nodig)

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

Evangelische Hogeschool • Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort • Tel. 033-621731

**Evangelische
Hogeschool**

Grote Haag 23
Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033-621731

moet uiting geven. Gods Zoon die mens werd verrichtte niet alleen wonderen. Hij was Zelf het Wonder! Hier past schroom. Aanbidding. Lofprijzing.

Augustinus

De tweede stem is die van de al bovenaan dit artikel geciteerde kerkvader Augustinus, de grootste kerkvader van het Latijnsprekende deel der Christelijke Kerk. Van zijn Kerstpreken vind ik er geen méér aanspreken dan de preek die nu als de 194e geregistreerd staat. Ik heb bovenaan dit artikel iets laten horen van het einde van die preek. Hieronder iets van het begin. Leest u het en denkt u eens na over die voor ons vaak zo onbekende wijze van zeggen, die tegelijkertijd, of juist daardoor, zo fascinerend kan zijn:

*„Luister, kinderen van het Licht,
die opgenomen zijt in Gods Rijk,
Luistert, geliefde broeders, Luistert
en jubelt, gerechtigden, in de Heer,
opdat het waar zij, dat u, oprechten,
een lofzang betaamt (Ps. 33,1).
Luistert naar wat gij al weet,
herinnert u wat gij gehoord hebt,
bemint wat gij gelooft,
verkondigt wat gij bemint.
Omdat wij deze dag vieren als een
verjaardag,
moet gij ook verwachting openstaan
voor de preek
die deze dag van ons vraagt.
Christus is geboren,
als God uit zijn Vader, als mens uit
zijn moeder.
Uit de onsterfelijkheid van zijn Vader,
uit de maagdelijkheid van zijn moeder,
Uit zijn Vader zonder moeder,
Uit zijn moeder zonder vader,
Uit zijn Vader buiten de tijd,
Uit zijn moeder zonder zaad.
Uit zijn Vader als beginsel van
het leven,
Uit zijn moeder als het einde
van de dood.
Uit zijn Vader als schepper van
al wat dag is,
Uit zijn moeder als heiligend
deze dag.”*

Redactie ontving

Maranatha kalender 1988. f13,90; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Bijbels handboek, deel III, Het nieuwe testament. eindredacteur Dr A. S. van der Woude. 678 blz., f110,-; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Religieuze socialisatie – Een uitdaging voor onderzoek. onder redactie van T. G. I. M. Andree en P. P. D. Steegman. Utrechtse Theologische Reeks. 174 blz., f20,-; uitg. T. Wever, Franeker.

Dr M. Ruppert, Het Rijk Gods en de wereld: Over de verhouding tussen het Rijk Gods en de wereld naar aanleiding van Luthers onderscheiding van het eeuwige Rijk van God en Gods tijdelijke wereldlijke regiment. 342 blz., f45,-; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Jaarboek voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, jaargang 1, onder redactie van dr D. Th. Kuiper e.a.: 194 blz., f27,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr J. Vuyst, De Openbaring van Johannes. Het laatste bijbelboek ingeleid en, voorzien van aantekeningen, vertaald. 142 blz., f22,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Kerstlicht, Verhalen voor de jeugd. Samenstelling R. Bartels e.a. 100 blz., f14,90; uitg. van De Groot Goudriaan, Kampen in samenwerking met de Ned. Herv. Zondagsscholenbond op G.G..

Inge Oostdijk, Onder de indruk. Bijbels dagboek voor 12-16 jaar. 107 blz., f14,90; uitg. De Vuurbaak, Barneveld.

ADVENTSLIED BIJ JESAJA 8:23 – 9:6

op de melodie van Lied 21

*Nu wijkt het duister voor 't rijk van de Heiland,
de streek van Zebulon ziet Gods licht.
Naftali's bergen, de weg naar de zeekant,
God toont hen liefdevol Zijn gezicht.
De treurenden beurt Hij uit het stof,
bedekt hun smaad met eer en lof!
Immanuël! Immanuël!*

*Doelloos verdwaalden zal Hij onderwijzen,
Hij brengt een stralende dageraad.
Hij doet hun vreugdelied hemelhoog rijzen:
een feest dat alle verwachting slaat!
Verheugt u samen met hart en stem.
Als in de oogsttijd danst voor Hem!
Immanuël! Immanuël!*

*Wat ons benauwde werd glansrijk verbroken,
het juk dat drukte, de slavernij.
God heeft de lans u ten goede gebroken,
dreunende laarzen gaan voorbij.
Die dagen lijken nu kort van duur:
Hij was nabij ons in het vuur!
Immanuël! Immanuël!*

*Kind ons geboren en Zoon ons gegeven,
U werd bekleed met de heerschappij.
Raadsman en Vader en Rots aller eeuwen,
God groot van sterkte en majesteit,
U geeft de vrede wie naar U dorst,
want U werd ons tot Vrededorst.
Immanuël! Immanuël!*

*Eindeloos machtig zal Hij nu regeren:
de troon van David heeft Hij vervuld.
Vrede zal eens en voorgoed triomferen,
Hij werd de vrijplaats voor alle schuld:
een stad van recht en gerechtigheid,
die bouwt de Heer tot in eeuwigheid.
Immanuël! Immanuël!*

Johannes Jensen
vertaling C. N. van der Ziel

Hoe staat het met de steun aan de Franse kerken?

Deze vraag heeft een bedoeling naar twee kanten.

In de eerste plaatst wil ik, schrijvend namens de Stichting Steun Gereformeerde Kerken in Frankrijk (bedoeld zijn de E.R.E.I., de Evangelische Gereformeerde Kerken), iets vertellen over de voortgang van ons werk.

Maar in de tweede plaats heeft dit stukje de bedoeling, dat wij als stichtingsbestuur iets te weten komen over ervaringen, die onze lezers mogelijk hebben opgedaan in hun contact met Franse geloofsgenoten

Ongeveer een jaar geleden hebben wij ons gewend tot alle kerkeraden van de Christelijke Gereformeerde en de Nederlands Gereformeerde Kerken, om er ruime bekendheid aan te geven, dat wij ons tot doel gesteld hebben om geld in te zamelen voor de kleine en zwakke kerkgemeenschap van gereformeerde belijdenis, waarmee de twee de Nederlandse kerkgemeenschappen in relatie staan en die ons om hulp bij de uitbreiding van hun werk heeft gevraagd.

Wij zijn er niet op uit om hen bij te staan in hun plaatselijke gemeentelijke exploitatie, want wij vinden dat dat een zaak van de plaatselijke gemeente zelf is. Wel hebben wij aan het Franse kerkverband om bepaalde projecten gevraagd. Twee daarvan werden ons voorgelegd, nl. de huisvestingskosten

van evangelisatieposten in Parijs en in Rodez, en kosten van theologische stagiaires.

In het voorjaar hebben wij nog eens de aandacht op ons werk gevestigd.

Velen van ons gaan in Frankrijk met vakantie. Voor alle kerkeraden en verdere belangstellenden stelden wij een kaartje en een lijst van kerken beschikbaar. Van de mogelijkheid, die te ontvangen, is druk gebruik gemaakt, vooral ook nadat wij meer publiciteit hadden gekregen, in een artikel in het blad „Koers” en voor de EO-microfoon.

Bovendien leverde een contact met het deputaatschap voor hulpverlening in binnen- en buitenland binnen de Chr. Geref. Kerken op, dat deze deputaten de twee doeleinden op de projectenlijst plaatsten.

Het doet ons buitengewoon veel genoegen om te kunnen mededelen, dat wij tot nog toe meer dan f17.000,- hebben mogen ontvangen. Dezer dagen heeft het stichtingsbestuur dan ook besloten, nu f15.000,- naar Frankrijk over te maken, waarmee al in belangrijke mate aan de hoop van de Franse kerken kan worden voldaan. Dit is echter slechts een begin: het is de helft van de jaarlijkse kosten van het evangelisatiewerk. Het is wel een bemoedigend begin, dat ons hoop geeft voor vervolg en uitbreiding van de steun.

Wij hebben overwogen om ieder die ons

steunde persoonlijk te bedanken.

Dat heeft echter twee bezwaren: het kost veel extra tijd en geld, en verder weten we lang niet altijd de afzender, doordat bankafschriften soms heel summier zijn. Daarom willen wij via dit artikeltje graag volstaan met een algemeen woord van dank.

Wel zouden we ook in ander opzicht graag wat verder gaan.

Wij zouden graag over een adressenbestand beschikken van allen die met ons werk sympathiseren en het steunen om verdere contacten te kunnen leggen en onderhouden. Daar hebben we al een begin mee gemaakt. Maar juist in verband daarmee denken we eraan, dat in de afgelopen zomer zo velen van u ons adressen van kerken in Frankrijk hebben gevraagd. We hebben die graag gegeven, maar we zouden ook zo graag weten of u daar iets mee gedaan hebt en of u inderdaad bij een of meer van de E.R.E.I.-kerken bent geweest, of u er mensen hebt gesproken, wat uw ervaringen zijn, of u suggesties hebt, of het u is mee- of tegengevallen, kortom of u ons iets kunt vertellen dat voor ons werk en voor het algemene belang van de kerkelijke relatie van betekenis kan zijn. Mogelijk moet ook voor een volgend jaar D.V. de lijst met adressen bij gewerkt worden. En voor welke ontwikkelingen we nog komen te staan, valt van te voren niet te zeggen.

Het is voor een goede en stimulerende voortgang van ons werk van het grootste belang, dat er een levendige samenwerking ontstaat tussen het stichtingsbestuur en zijn kring van gevers. Het is geen hobby, maar een taak die, naar we geloven, op onze weg is geplaatst, om mee te helpen om het gereformeerde leven in Frankrijk naar binnen en naar buiten te versterken.

GEBED OP OUDEJAARSAVOND

*Gif en haat en dreiging om ons heen:
dode vissen, dode bomen, dode mensen;
God, hoe lang nog? Wij staan aan de grenzen
van de wanhoop. Laat ons niet alleen!*

*Eenzaamheid, verdriet aan alle kant,
egoïsme en agressie vieren hoogtij,
en wij roepen: „God, waarom gedooft Gij
de ellende? Neem ons bij de hand!*

*Baan voor ons een weg door 't donker heen,
toon ons toch de regenboog van Uw genade;
geef ons moed, te vechten tegen 't kwade,
houd ons vast, Heer, laat ons niet alleen!*

Het stichtingsbestuur ziet er echt naar uit, van vele van onze lezers een reactie te mogen ontvangen.

Nog een paar gegevens ten overvloede: secretaris van de stichting is ds G. van den Brink, Adrianalaan 162, 3053 MG Rotterdam, tel. 010-4184542.

Bankrekening 31.34.14.629 bij de Rabobank te Delft, gironummer van de bank 441131.

U kunt ook, als u dat wilt, uw brief sturen naar de schrijver van dit artikel, die voorzitter van de stichting is: Ds K. Boersma, Karl Maxstraat 49, 3076 DP Rotterdam, tel 010-4197655.

Nel Benschop
(uit: Licht onder de horizon)

WOORD GIRO
DAAD 3020900
HELP AFRIKA VOOR HET TE LAAT IS!

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Doetichem/Velp

Kandidaat J. J. van Es heeft het op hem uitgebrachte beroep aanvaard.

Ned. Geref. Kerk te Gorinchem

Het scribaat van de kerk berust bij de heer T. Mollema, Weverstraat 103, 4204 CA Gorinchem. Tel. 01830-32371.

Uit Breder kring

Bijbelrooster

Ook voor 1988 geeft de Internationale Bijbelbond-Nederland een *bijbelles-rooster* uit, waarin de bijbelgedeelten zijn opgenomen die ook in haar leesgids LEIDRAAD zullen komen. Opnieuw in de vorm van een boekenlegger. Heel handzaam dus, gemakkelijk in uw Bijbel te bewaren. Wanneer u dit rooster volgt, leest u afwisselend uit het Oude Testament en het Nieuwe Testament. Iets voor u persoonlijk of voor gebruik aan tafel? U kunt het ook aan familieleden en kennissen geven, met uw Kerstpost meesturen, op uw bijbelkring uitdelen of anderszins in uw gemeente verspreiden.

- **Plaats uw familieberichten in dit blad**

Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en uw nageslacht in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u en uw nageslacht tot een God zijn.

Gen. 17:7

13 december 1987

De Here God gaf ons

ABEL REINIER (REINIER)

Ruard en Martine
Ganzevoort-van Atten
Maarten en Philip

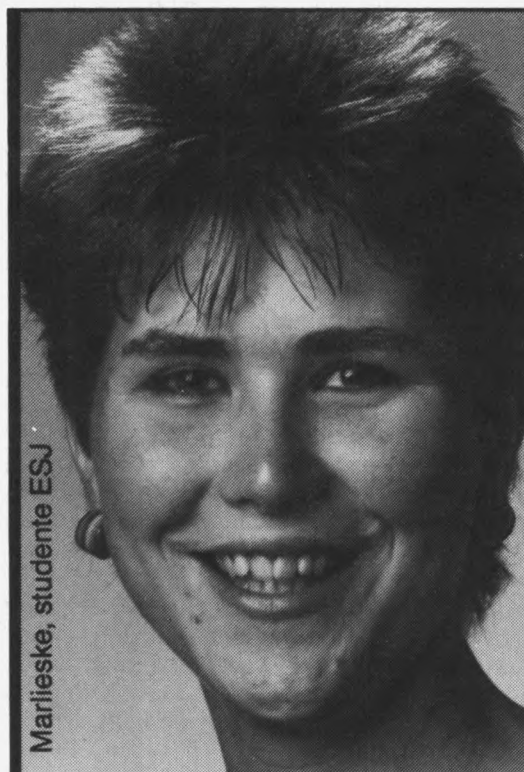
Riouwstraat 59
1521 SC Wormerveer
tel. 075-214593

Bezoek graag tijdens de kraamdagen.
Liefst even bellen van tevoren.

Martine en Reinier rusten van
12.00 tot 15.00 uur.

Het is zo belangrijk om dagelijks naar Gods Woord te luisteren! Maar we moeten ook erkennen dat we het lezen van de Bijbel nog weleens laten liggen. Dan mag zo'n rooster een steuntje in de rug zijn. Voor uzelf, voor anderen.

Leest u mee? Helpt u mee de roosters te verspreiden? U mag bestellen zoveel u wilt. Ze zijn gratis, we berekenen alleen de portokosten. Te bestellen bij: IBB-Nederland, Postbus 352, 4100 AJ Culemborg - tel. 03450-17834.

Marlieske, studente ESJ

'De ESJ moet je beleven'

De Evangelische School voor Journalistiek, een vierjarige opleiding met een uitgesproken christelijk karakter. Het programma is breed, praktisch en vormend. Na de ESJ heb je een goede kans op een baan, zowel bij orthodox-protestantse bladen als bij algemene instellingen. Een ideale opleiding als je goed nieuws door wilt geven. De ESJ is door de overheid erkend; je komt dus in aanmerking voor een rijksstudietoelage. Aanmelden voor 6 maart 1988.

Evangelische Hogeschool

Grote Haag 23
Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033-621731

Stuur mij vrijblijvend informatie over de ESJ

(postzegel niet nodig)

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

Evangelische Hogeschool • Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort • Tel. 033-621731

STICHTING
REFORMATORISCHE
HULPAKTIE
WOORD EN DAAD

**WOORD
& DAAD**

Postbus 560,
4200 AN Gorinchem
Telefoon 01830 - 24288
Postbank 30.20.900
ABN 50.98.11.566
met v.v. Ixil-Indianen

een noodkreet uit Guatemala

De in een hoek gedreven guerrilla-strijders verdrijven de Ixil-Indianen uit hun woongebied. Ontredderd zwerven ze door de jungle. Uitgehongerd en berooid worden ze opgevangen.

Samen met enkele predikanten en evangelisten wordt getracht in georganiseerd verband hulp te bieden.

Er is dringend behoefte aan voedsel, kleding en medische hulp.
Lever ook uw bijdrage, klein of groot.

Voor de eerste opvang is f. 400.- per gezin nodig

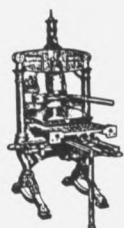
**Riskante
leefgewoonten
zijn
onchristelijk.
Hoe riskant
vindt u
de alcohol?**

**CHRISTELIJKE BEWEGING VOOR
DRANKBESTRIJDING**

Antwoordnummer 609, 7300 WB Apeldoorn,
telefoon 055-337466.

BIJ GEBORTE- EN HUWELIJKSKAARTEN
ONTVANGT U EEN AARDIGE ATTENTIE.

drukkers sinds 1901

Drukkerij „Steenbergen”

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452
Gestigd sinds 1901

*Boeken, Periodieken en
Handelsdrukwerk*

Neem zelf een abonnement

U hoeft er
niet
(volledig)
achter te staan
om er (toch)
voor te zijn.

- ☐ kennismakingsnummers
☐ abonnement

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postze-
gel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

**Opbouw
voor mij**

Onrecht, al 25 jaar lang...

Onrecht, zoveel jaar lang ...

In onze geschiedenis schreven wij 1940-1945,
zo schrijft de Papua zijn geschiedenis vandaag
1962-1987.

De **oorzaak** kennen wij allemaal.
Weten wij ook allemaal van de **gevolgen**?
Voor ons ligt een rapport van juli 1987.
Wat is het verhaal?

Het voor onze ogen onvoorstelbare:

- achtergelaten kindertjes
- wel opgevangen en ondergebracht
- wel liefdevol verzorgd

- maar ook:
- slecht gekleed
 - onvoldoende behuizing
 - geen of slechte bedden
 - onvoldoende eten
 - meestal geen water
 - soms ook geen licht

Bovendien de aanbeveling:

laat de Stichting ook aan de oudjes denken, want voor hen is
het dikwijls armoede en gebrek.

De Stichting heeft na 25 jaar onrecht, willen ijveren voor
herstel van recht voor de Papua's.

Wat al 25 jaar "doorgaat", is de zorg voor het voortbestaan van
het volk van de Papua's.

Mag dat ook uw zorg zijn?

Help ons dan dit werk te blijven doen.

Stel u op de hoogte en bestel:

Zwartboek 1987 - 100 pag's informatie à 8 gulden
Lesbrief, samengesteld door 2 docenten à 5 gulden

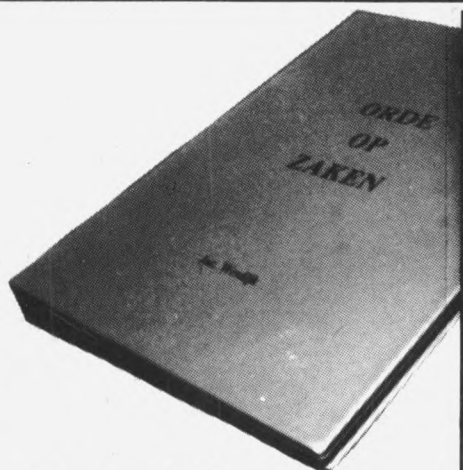

Papoea-fonds
Postgiro 243000
Arnhemseweg 72
6711 HG Ede
Bank: Rabo-Ede
Rek.nr. 44 40 72 470

Secretariaat:
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon 033 - 728690

Stichting Hulp aan Papoea's in Nood

- **Plaats uw familieberichten
in dit blad**

Prijs f 48,98

'Iedereen - en zeker bejaarden - zou 'Orde op zaken' in huis moeten hebben.'

Dat zegt de adjunct-hoofdredacteur van EO-programmablad Visie, Ar Sicking, in zijn bespreking van 'Orde op zaken' door Jac. Wesdijk.

In zijn recensie beschrijft hij kort en bondig om wat voor uitgave het gaat en voor wie deze bestemd is. Leest u maar...

Iets bijzonders op de boekenmarkt: een ringband met invulformulieren, die, denk ik, uniek en ook nodig is. De titel is gekozen naar aanleiding van de boodschap voor Hizkia: „Be-reid uw huis, want gij zult sterven en niet leven”. Met andere woorden: stel orde op zaken.

Bij de ringband is een brochure gevoegd, die als handleiding en als toelichting dient voor het 'invulboek'. Alle persoonlijke gegevens kunnen worden ingevuld. Gegevens over inkomen, woning, auto, abonnementen, giften, belastingen en premies, een kas-, bank- en giroboekhouding, hypotheek, spaarrekeningen, gezondheidszorg, lidmaatschappen, notaris, adressen

voor overlijdensberichten, verzekeringen enzovoort. Opvallend is ook de verklaring die ingevuld en getekend kan worden, waarin onder meer staat dat men geen euthanasie wenst. De samensteller is uitgegaan van een christelijke, door Gods Woord genormeerde levenspraktijk. Het is erg goed dat zoiets op de markt is verschenen. Het is een gerief voor de administratie van de gebruiker zelf en het kan een hoop narigheid bij en na overlijden voorkomen. In één band vinden nabestaanden alles wat zij moeten weten. Iedereen - en zeker bejaarden - zou 'Orde op zaken' in huis moeten hebben.

Uit: Visie nr. 13 - 1986

Als U het nu bestelt, kunt U er direct na de jaarwisseling mee aan de slag. Wellicht is het ook een goed idee als geschenk. De uitgever zendt U gaarne een ex. per kerende post.

Verkrijgbaar bij de boekhandel of bij de uitgever Liebeek & Hooijmeijer B.V., Postbus 2, 2990 AA Barendrecht, telefoon 01806-12944, postgiro 216828.

Ethiopië hongert redt een kind wil helpen

Onze eerste container met melkpoeder is onderweg. We willen meer sturen. Dat kán. We hebben een vertrouwd adres van een kerk.

Maar we hebben UW hulp nodig

**Postbank 1599333 t.n.v. Stichting Redt een Kind
te Ommeren**

Voor financiële adoptie van kinderen in Afrika en India en alle verdere inlichtingen kunt u bellen met onze secretaresse.

stichting redt een kind

secretariaat: dr. guépinlaan 23, 4032 nh ommeren (gld.)
tel. 03443 - 2079 postgiro: 1599333 t.n.v. stichting redt een kind
te ommeren. bank: abn-doorn, rek.nr. 37.73.32.860.